

tid efter et karolingisk manuskript. Men naar det gælder at vurdere Varros skødesløse ekscerperingsteknik, er det ikke rimeligt at se helt bort fra den mulighed, at fejl og misforstaaelser hos afskriverne maa konkurrere med Varros egen sjusk. Naar saaledes Varro i sit afsnit om podning, som han ofrede stor interesse, har en passus, der er et citat fra Theophrast, men udtrykker det modsatte, og naar det samtidig modsiger Varros ledende tanke om podning og strider mod al praktisk erfaring før og nu, vil jeg anse det for mere sandsynligt at teksten er blevet ændret ved omflytning af et *non* af en bedrevende afskriver, der ikke forstod, at podning med en forædlet pærekvist paa et vildt pæretræ giver bedre resultat end paa en forædlet stamme, end at det er Varro, der har kludret med sine ekscerpter (s. 82 og 118). Af større betydning, men ogsaa mere inkomplekser er spørgsmaalet, om den moderne kapitelinddeling overalt dækker Varros disposition. Det gælder fx. det meget omdiskuterede kap. VIII, der bryder systematikken, men vilde virke mindre ulogisk, dersom dets første punktum udgjorde afslutningen paa kap. VII, hvor Scrofa affyrer sin dræbende slutklemme mod Stolo, der har forsvaret Catos forældede teorier. De paafølgende ord »Refert inquam« skulde da indlede et nyt kapitel, og da der synes at finde et meningskifte sted, er det vel mest sandsynligt, at det er Varro selv, der som forfatter fremtræder med sit mæglende standpunkt som en ekskurs. – Men nok herom; selv om enkelte eksempler følgelig maa udgaa fra argumentationen, bliver der sikre Varro-formuleringer nok tilbage til analysen af ekscerperingsteknikken.

Som et for historikere særlig vigtigt emne maa fremhæves kapitlet om landbrugskalenderen. Hvad enten man er helt enig med forf. om kalenderens baggrund og hensigt eller ikke, i alle tilfælde faar man her et levende indtryk af professor Skydsgaards intime kendskab til realia i romerske landbrugsforhold. Her indgaar hans indsigt i arkæologi ved siden af filologi og historie paa fornem maade. Det er paa denne side man paa saa udmærket maade finder udtrykt i den meget kyndige bog om *Pompeii* (1970), der er lige god som introduktion som oplysende for kenderen.

Aksel E. Christensen

E. Ladewig Petersen: 'Alī and Mu'āwiya in Early Arabic Tradition.
Odense University Studies in History and Social Sciences vol. 18.
Odense, Universitetsforlaget 1974. 264 s.; 60,00 kr. + moms.

Professor E. Ladewig Petersen har fejret sit taaarsjubilæum som doktor ved at genudsende sin diputats, der i en aarrække har været udsolgt og stærkt efterspurgt. Hovedtitel og tekst er uforandret *'Alī and Mu'āwiya*

in *Early Arabic Tradition*, mens den indskrænkende undertitel *Studies in the Genesis and Growth of Islamic Historical Writing until the End of the Ninth Century* er udeladt, idet forstudierne fra *Acta Orientalia* i 1959 og 1963 om selve Ali-Muawiya-konflikten og dens historiografi er føjet til – som hovedafhandlingen i fotografisk genoptryk. Paa grund af manglende expertice blev afhandlingen ikke omtalt i dette tidsskrift ved førsteudgaven, hvad en af opponenterne nu søger at raade bød paa, da experticen ikke synes bedret i mellemtiden.

Skønt skrevet for specialister er afhandlingen af stor principiel interesse for alle historikere, der har sans for historieskrivningens væsen og funktion. Den er nok paa grund af det fremmedartede stof noget vanskelig tilgængelig, men tilegnelsen lettes, dersom man begynder bagfra og læser forstudierne først og derefter part III om de fire store arabiske historikere og traditionssamlere fra tiden henimod aar 900 (Baladhuri, Tabari, Dinawari og Yaqubi) med deres omfattende kompilationer af forgængerne, før man gaar i gang med disse, hvis indbyrdes spil analyseres i de to første dele om historieskrivningens grundlæggelse og vækst under ummayyadetiden (I) og ældre abbassidetid (II).

Med den for Islams enhed saa katastrofale konflikt (*fitna*) mellem Ali og Muawiya efter drabet paa kaliffen Uthman 656, slaget ved Siffin aaret efter og voldgiftsmødet i Adruh som tema og især med Amr-legendens vækst som ledemotiv redegøres der for udviklingen gennem aarhundrederne for udviklingen af de modstridende mere og mere varierede og komplicerede opfattelser af disse begivenheder. Det paavises, hvorledes hver enkelt historikers holdning er afhængig af de efter tid og sted skiftende politiske systemer og ideologiske strømninger. Disse analyser og især vurderingen af deres resultater markerer et stort og afgørende skridt frem mod en fyldigere og rigtigere forstaaelse af den islamiske historieskrivnings karakter og formaal. Hvor man tidligere mente, at de strenge krav til korrekt citation og loyal angivelse ved overleveringens kæde af traditionsbærere (*isnad*) maatte indskrænke historikerens funktion til en simpel nedskrift af forhaandenværende traditioner, finder man i dette arbejde de arabiske historikere forfremmet fra flittige kompilatorer til engagerede historikere og samfundspolitikere. Troskaben mod den »sande« overlevering har trods alt haft sin begrænsning. Snart ved smaa ændringer som omlægning af rækkefølge og kronologi, snart ved snild interpolation og inkorporation af laan fra modstridende traditioner og andre dristige kombinationer af motiver har deres værker til stadighed kunnet fremtræde som levende og vægtige indlæg i den aktuelle debat og virke som ideologiske og politiske talerør for gennemførelse af nye systemer. Saaledes opfattet bliver historieskrivningen samtidig kilde til forstaaelse af og kontrol paa politisk og kulturel historie.

Afhandlingen er saaledes et eksempel paa, hvad god vesterlandsk hi-

storisk metode kan udrette indenfor et i kritisk henseende næsten jomfrueligt stof. Man sporer bag arbejdet forfatterens skoling i radikal nordisk kildekritik kombineret med bernheimsk begrebsanalyse af augustinsk historieskrivning overført til en væsensforskellig litteratur, der mere minder om den middelalderlige skolastik, for ogsaa her opereres der med et omfattende, men afgrænset fond af motiver og citatlaan, der stadig indgaar i ny sammenhæng efter de skiftende propaganderende og polemiske retninger i Damaskus, Medina, Kufa eller Basra.

En særlig interesse er der udvist for traditionens genesis og dens forhold til virkeligheden. Efter at have afskræillet det sekundære stof lag for lag gennem generationer og afdækket det oprindelige naar man tilbage til begyndelsen af det 8. aarhundrede – eller sidste halvdel af ummayyade-tiden. Men allerede i fremstillingerne hos denne tidligste generation af historikere er det faktiske begivenhedsforløb blevet stærkt sløret, saaledes at man har laant motiver fra hinanden, mens de kufiske Ali-venlige tolkninger af begivenheder 656–62 stadig kontrasterer stærkt mod medinen-ernes udlægning til fordel for Muawiya.

Paa fortjenstfuld maade er traditionens elementer derefter sporet længere tilbage i tiden og sammenlignet med samtidig hofpoesi og anden politisk digtning, der ifølge forf. skal være overleveret uden at have indvirket paa historieskrivningen. Man befinder sig her paa gyngende grund, hvor forf. bevæger sig med metodisk sikkerhed og foretrækker tilbageholdenhed for luftige konstruktioner i motivanalyserne. Og dog kan man nu og da ikke faa svar paa sine spørgsmaal. Hvorfor tillægge hofpoeten al-Akhtars digt om voldgiftsmødet ved Adruh saa afgørende kildeværdi for legende-dannelsen omkring Amrs svig, naar den manglende omtale af Amr findes i et digt til fyrstens pris. Men normalt er forf. snarest for nøgtern og forsigtig. Man spørger sig selv, om ikke den politiske digterduel, som an-Nagashi førte med Kab b. Juayl, repræsenterer samtidig virkelighed, dvs. før kalifen Alis død. Det faar ogsaa den betydning, at man indenfor den ældste kufiske tradition maa tildele den yngre historiker al-Jurjani flere oprindelige træk og dermed større kildeværdi i forhold til den ældre Ash-Shabi, som forf. foretrækker som repræsentant for »det primære trin«, fordi hans tekst er mindre kompliceret. Er denne opponent-tanke rigtig, har forf. faaet sin hovedtese styrket.

Aksel E. Christensen